

Objectes perduts: la tercera via

EL CONCEPTE DE 'TERCERA VIA', QUE FA UNA DÈCADA ES VA CONVERTIR EN EL GRAN REFERENT DE L'ESQUERRA EUROPEA, HA ESTAT ABANDONAT PER TOTS ELS PARTITS POLÍTICS, TANT ELS VELLERS COM ELS EMERGENTS.

Ha desaparegut completament del debat polític. A Catalunya, de fet, l'expressió ha passat a designar un altra cosa ben diferent... Tot i que va ser codificada, i fins i tot batejada, per Anthony Giddens, la idea d'una via intermèdia entre el capitalisme d'inspiració liberal i el socialisme d'inspiració postmarxista és molt anterior a les teoritzacions del filòsof londinenc. El més recent d'aquests precedents històrics rau probablement en la noció d'"eurocomunisme", formulat a final dels anys 70 sobretot en països de l'àrea cultural llatina, com ara Itàlia. Ni pels seus plantejaments ni pel seu context, la tercera via de Giddens tenia res a veure amb l'eurocomunisme, òbviament, però sí que provenia d'una mateixa inquietud: la de no confondre el fracàs del socialisme real amb les idees de l'esquerra europea (*només* europea; el matís és substancial. La Veneçuela de Maduro, posem per cas, beu d'altres fonts ideològiques i parteix d'una situació completament diferent).

Què és –o, més ben dit, què *va ser*– la tercera via? Anthony Giddens la definia com una "forma de modernització", que vol dir moltes coses i alhora no significa res. En realitat, la tercera via sorgeix als anys 90 a partir de la conjunció paradoxal de dos factors: el descrèdit de la utopia –diguem-ne– "clàssica" (en forma de caiguda del mur de Berlín) i el descrèdit del pragmatisme possibilista de les socialdemocràcies europees (en forma de crisi imparabile, en aparença irreversible, de l'estat del benestar). I aquest és justament el sentit del *utopian realism* de Giddens: no podem renunciar als referents utòpics entesos com a "fita regulativa" –en expressió de Habermas– però tampoc podem ignorar que l'economia de mercat s'ha mostrat fins ara com l'única alternativa que

FERRAN
SÁEZ MATEU

genera riquesa i, al capdavant, benestar. Ara: aquest *utopian realism*, és una mera contradicció semàntica o bé constitueix una engrescadora alternativa? A *La sociedad invisible* (2004) Daniel Innerarity jutjava el concepte amb severitat perquè banalitzava la mateixa noció d'utopia i, de passada, apimava la idea de política fins a reduir-la a la seva mínima expressió de –diguem-ne– *retòrica de la gestió d'esquerres eficient*. A més a més, el modestíssim abast de les mesures socials dutes a terme per Tony Blair fa una dècada van confirmar que la *pragmatització* de l'utopisme no porta ben bé enlloc: ni a la simple reforma ni al canvi radical.

Sigui com sigui, la tercera via teoritzada per Giddens i aplicada per Blair va

tenir una dimensió teòrica molt més interessant, que hom pot constatar, per exemple, en una obra del primer publicada el 1999: *Runaway World* ("Món desbocat"). Polemitzava, sense anomenar-los, amb intel·lectuals conservadors nord-americans com Fukuyama i Huntington, així com amb l'inclassificable economista japonès Kenichi Ohmae, a qui sí que esmentava explícitament. Encara que pugui semblar el contrari, aquell era justament el Giddens que permetia fer intel·ligibles més coses sobre els veritables gèrmens ideològics, els eixos conceptuals de la tercera via. No hi ha una idea-força central, però sí un fil conductor que, potser d'una manera una mica agosarada, podríem resumir així: descartat el marxisme, l'esquerra ja no és exactament una ideologia política monolítica, sinó només una *actitud* alternativa i diferenciada davant de les incerteses d'un món canviant. És a dir: no ens podem permetre la frívola ingenuïtat de negar el caràcter inexorable de la globalització econòmica, per exemple, però sí que ens està permès mantenir una actitud crítica i vigilant respecte de les seves traduccions concretes. Aquesta és l'essència d'una tercera via que no vol combregar –si se'n permet la transposició de la literatura a la política– ni amb el *dirty realism* d'un cert neoliberalisme dels fets consumats, ni tampoc amb l'ideari confús i, d'alguna manera, buit de contingut real d'un determinat altermundisme. Cal anar a l'arrel del problema, és a dir, al mateix cor de la democràcia representativa. Per això, Giddens va proposar llavors una "democratització de la democràcia". Un joc de paraules més, una altra gracieta politològica. En tot cas, ara ja reposa a l'abocador de la història de les idees, eternament.

Escriptor i professor a la URL